

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 6 від 4 березня 2020 р.

Голова Приймальної комісії

О.Г. Самойленко

ПРОГРАМА

вступного іспиту з української мови

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність: 061 Журналістика

На основі: освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради ННІ філології,

перекладу та журналістики

протокол № 6 від 20 лютого 2020 р.

Голова Вченої ради

Н.І. Клипа

Ніжин 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступним випробуванням з української мови до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя на навчання за освітнім рівнем «бакалавр» для абітурієнтів, які мають право на такі іспити згідно з Правилами прийому до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя 2020 р., є письмовий екзамен, що проводиться у формі тестування.

Тривалість вступного екзамену – 120 хвилин.

Мета вступного іспиту – виявити рівень навчальних досягнень та ступінь підготовленості вступників з української мови для їх участі в загальному конкурсі й подальшого навчання в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, а також оцінити знання мовних явищ і норм, правил орфографії та пунктуації.

Програма вступних випробувань з української мови для вступників до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя розроблена з урахуванням чинної програми зовнішнього незалежного оцінювання, програм з української мови та української літератури для 5–11 класів.

Матеріал програми розподілено за такими розділами: «Фонетика», «Орфоепія», «Графіка», «Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис. Пунктуація», «Стилістика», «Розвиток мовлення».

Основні вимоги до знань та умінь. На екзамені з української мови вступники мають продемонструвати:

- вільне володіння орфоепічними, лексичними, фразеологічними, словотвірними, морфологічними, синтаксичними, орфографічними, пунктуаційними та стилістичними нормами сучасної української літературної мови;
- здатність відрізняти випадки правильного використання мовних засобів від помилкових;
- чітке уявлення про зміст понять і термінів української мови, значення й особливості функціонування мовних одиниць у різних стилях мови і мовлення;
- уміння розпізнавати істотні ознаки мовних явищ, їх закономірності; групувати й класифікувати мовні явища, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки між ними;
- здатність практично застосовувати набуті теоретичні знання з української мови;
- створювати власні висловлення, логічно й послідовно викладаючи думки та формулюючи відповідні висновки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вступний екзамен з української мови передбачає письмове виконання тестових завдань відтворювального, аналітичного й творчого характеру.

Тестові завдання з української мови містять завдання з вибором однієї правильної відповіді, на встановлення відповідності й відкриті завдання з короткою відповіддю.

Максимальна кількість балів, яку абітурієнт може набрати на вступному іспиті з української мови, – 200. Вступник має набрати не менше 100 балів, що дозволить йому взяти участь у конкурсі під час вступу до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Абітурієнти, які без поважних причин не з'явилися на вступний екзамен у зазначений за розкладом час, до участі в конкурсі не допускаються.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фонетика. Орфоепія. Графіка

Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі.

Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади.

Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних.

Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування *у – в, і – й*.

Алфавіт. Співвідношення звуків і букв.

Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення *йо,ьо*. Правила вживання знака м'якшення. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів із рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н* та *nn* у прикметниках і дієприкметниках. Написання *не* з різними частинами мови. Основні зміни, зафіксовані в новій редакції «Українського правопису» 2019 року.

Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі (архаїзми, історизми) й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика.

Поняття про фразеологізми. Фразеологічна синоніми та антоніми. Приказки, прислів'я, афоризми.

Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.

Словотвір. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксний,

складання слів або основ, аббревіація, перехід з однієї частини мови в іншу. Сполучні голосні *о, е* у складних словах.

Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови.

Іменник. Іменник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній, спільний. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Закінчення *-а (-я), -у (-ю)* в іменниках чоловічого роду другої відміни в родовому відмінку однини. Відмінкові закінчення іменників у формі орудного та кличного відмінків однини. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Незмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.

Прикметник. Прикметник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища переходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий (проста й складена форми), способи їх творення. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Числівник. Числівник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (власне кількісні, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників на позначення часу і дат.

Займенник. Займенник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово. Дієслово як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но, -то*). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового

способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник. Прислівник як самостійна частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо і через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

Прийменник. Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників.

Частка. Частка як службова частина мови. Правопис часток.

Вигук. Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

Синтаксис

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису.

Словосполучення. Словосполучення й синтаксично вільне сполучення слів. Підрядний і сурядний зв'язок між словами в реченні. Головне й залежне слово в словосполученні. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення. Види речень в українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю засобів ускладнення (неускладнені й ускладнені). Порядок слів у реченні.

Просте двоскладне речення. Граматична основа. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи вираження підмета. Типи

присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження. Особливості узгодження присудка з підметом. Тире між підметом і присудком.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот.

Неповні речення. Тире в неповному реченні.

Односкладні речення. Типи односкладних речень за способом вираження головного члена: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, називні. Способи вираження головних членів односкладних речень.

Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертаннями. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в реченнях з однорідними, відокремленими, відокремленими уточнювальними членами вставними словами, звертаннями.

Складне речення. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: з послідовною підрядністю, з однорідною підрядністю, з неоднорідною підрядністю. Розділові знаки в складнопідрядному реченні.

Складне безсполучникове речення. Типи безсполучникових речень за характером смислових відношень між частинами. Розділові знаки в складному безсполучниковому реченні.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; розділові знаки в ньому.

Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою, діалогом.

Стилістика

Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їхні основні ознаки, функції.

Розвиток мовлення

Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Засоби зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ

1. Позначте рядок, у якому в усіх словах кількість звуків і букв однакова

- А цвях, подія, зоолог, хрущ
- Б валіза, політ, ясен, узбіччя
- В зелений, середа, ягуар, гедзь
- Г щастя, рілля, глина, твердження
- Д Харків, щавель, свято, мільярд

2. Позначте рядок, у якому в усіх словах треба писати апостроф

- А миш...як, тьм...яний, пам...ятати, ін...екція
- Б кар...єр, рум...яний, бр...язкати, трав...янистий
- В возз...єднання, пір...я, р...ясний, м...яз
- Г риб...ячий, сім...я, інтер...єр, реп...ях
- Д арф...яр, з...їзд, ад...ютант, пор...ядок

3. Укажіть рядок, у якому всі слова треба писати через дефіс

- А раз/у/раз, коли/небудь, фізико/математичний, аби/хто
- Б прем'єр/міністр, відео/фільм, зовнішньо/політичний, з/на/двору
- В віч/на/віч, пів/Ніжина, мовно/літературний, коли/не/коли
- Г жар/птиця, генерал/майор, внутрішньо/галузевий, дарма/що
- Д стоп/кран, життя/буття, легко/займистий, у/день

4. Позначте рядок з іменниками чоловічого роду

- А батько, Дмитро, салат, соло
- Б лелека, ступінь, журі, Умань
- В аркуш, кюре, кафе, гуаш
- Г перекис, поні, тюль, дріб
- Д полин, порт, бароко, лоша

5. Позначте рядок, у якому словосполучення потребують редагування

- А менш зручний транспорт, ліпший друг
- Б дешевша книга, найбільш висока оцінка
- В більш солодка груша, щонайдовший серіал
- Г більш вдаліший вибір, самий активний учень
- Д смачніша цукерка, якнайстаріше дерево

6. Позначте рядок зі складносурядним реченням

- А Дорога зіп'ялася на невисокий перевал і круто збігла вниз.
- Б Сонця на землі не було, але на небі жайворонки були вже золотими.
- В Квітнуть вишні в моєму саду, пахнуть солодко, ніжно, тремтливо.
- Г Ріка реготала, оскалюючи в білій піні зубате каміння.
- Д Удосвіта знов загули на морозі сосни, закричали півні на горищах.

7. Установіть відповідність між словами

- 1 вагани
- 2 варивода
- 3 зигзиця
- 4 чічка

- А вереда
- Б зозуля
- В квітка
- Г парубок
- Д ночви

8. Установіть відповідність між фразеологічними синонімами

- 1 має голову на в'язах
- 2 бути під п'ятою
- 3 мати зуб
- 4 сміятися на кутні

- А затаїти зло
- Б не в тім'я битий
- В в одну дудку грати
- Г танцювати під дудку
- Д пускати сльози

9. Виконайте повний синтаксичний розбір речення

Море, що спершу прозоро просвічувало аж до дна і зверху було веселим, синім, щодалі мовби темнішає, важчає, воно стає і справді чорним (Олесь Гончар).

ЛІТЕРАТУРА

Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина. Київ : Грамота, 2019. 496 с.

Бондаренко Н. В., Ярмолук А. В. Українська мова : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Освіта, 2005. 272 с.

Бондаренко Н. В., Ярмолук А. В. Українська мова : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Освіта, 2006. 240 с.

Гаврилюк О. Українська мова для абітурієнтів : навч. посіб. Тернопіль : Підручники та посібники, 2008. 144 с.

Глазова О. П., Кузнєцов Ю. В. Рідна мова : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Педагогічна преса, 2006. 288 с.

Дубчак О. П. Українська мова та література : посіб. для абітурієнтів. Київ : Генеза, 2011.

Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т. Рідна мова : підруч. для 5 кл. Київ : Грамота, 2005. 240 с.

Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т. Рідна мова : підруч. для 6 кл. Київ : Грамота, 2006. 296 с.

Зубков М. Українська мова : універсальний довідник. Київ, 2009. 512 с.

Козачук Г. О. Українська мова для абітурієнтів : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2007. 303 с.

Олійник О. Б. Українська мова : підруч. для 10–11 кл. серед. шк. Київ : Вікторія, 2004. 448 с.

Олійник О. Б. Українська мова : підруч. для 8 кл. серед. шк. Київ : Вікторія, 2004. 288 с.

Олійник О. Б. Українська мова : підруч. для 9 кл. середньої школи Київ : Вікторія, 2003. 384 с.

Олійник О. Б. Українська мова : підручник для 7 кл. середньої школи. Київ : Вікторія, 2003. 364 с.

Плющ М. Я., Грипас Н. Я. Українська мова : довідник Київ : Освіта, 2002. 228 с.

Рідна мова : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. І. Пентилюк, І. В. Гайдаєнко, А. І. Ляшкевич, С. А. Омельчук. Київ : Освіта, 2006. 272 с.

Рідна мова : підруч. для 7 кл. / Г. Р. Передрій, Л. В. Скуратівський, Г. Т. Шелехова, Я. І. Остаф. Київ : Освіта, 2003. 272 с.

Українська мова: підруч. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. М. Біляєв, Л. М. Симоненкова, Л. В. Скуратівський, Г. Т. Шелехова. Київ : Освіта, 2004. 384 с.

Українська мова: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. М. Біляєв, М. І. Пентилюк, Л. М. Симоненкова, Т. П. Симоненкова. Київ : ВД «Афон», 2004. 128 с.

Українська мова : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. М. Біляєв, М. І. Пентилюк, Л. М. Симоненкова, Т. П. Симоненкова. Київ : ВД «Афон», 2004. 128 с.

Українська мова : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. М. Біляєв, М. І. Пентилюк, Л. М. Симоненкова, Т. П. Симоненкова. Київ : Освіта, 2002. 208 с.

Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. Київ: Наук. думка, 2019. 392 с.

Шелехова Г. Т., Остаф Я. І., Скуратівський Л. В. Рідна мова : підруч. для 9 кл. Київ : Освіта, 2002. 256 с.

Юшук І. П. Практикум з правопису української мови : навч. посіб. / І. П. Юшук. Київ : Освіта, 2005. 208 с.

Юшук І. П. Рідна мова : підруч. для 7 кл. Київ : Арт-Освіта, 2004. 288 с.

Юшук І. П. Рідна мова : підруч. для 8 кл. Київ : Арт-Освіта, 2004. 256 с.

Абітурієнти можуть користуватися також іншими підручниками, посібниками, довідниками та словниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки України.

СХВАЛЕНО на засіданні кафедри української мови та методики її навчання (протокол № 10 від 10 лютого 2020 р.)

Підпис голови комісії